

HAROEN AL RASCHID
De Zoon van de Kalief

Toneelspel in zes tafereelen
voor 12- tot 13-jarigen

door
W.F. VELTMAN

PERSONEN

Haroen al Raschid
Kalief, zijn vader
Groot-Vizier
Generaal
Ceremoniemeester
Eunuch
Slavinnen
1e Zoon van de kalief
2e Zoon van de kalief
1e Wichelaar
2e Wichelaar
3e Wichelaar
Hussein, valse koopman
Koopman van amuletten
Spotter
Andere spotter
Bedelaar
Dame
Slaafje van dame
Waterdrager
Ezeldrijver
Ezel
Wolkoopman
Volk, soldaten, gevolg van de kalief
Marktkooplui, slenteraars

Liigave van het 'Vrij Pedagogisch Centrum',
secr. Hooftstraat 20 Driebergen, in samenwerking met
bv uitgeverij 'Sigma' Den Haag

druk Sigma Den Haag
copyright W.F. Veltman

In en door de Vrije Scholen in Nederland mag dit toneelstuk worden
opgevoerd zonder voorbehoud van rechten.

Niets van deze uitgave mag worden gereproduceerd en vermenigvuldigd,
ook niet binnen de Vrije Scholen.

Voor opvoeringen buiten Vrije Schoolverband
worden alle rechten voorbehouden.

EERSTE TAFEREEL

(Feestzaal in het paleis van de Kalief van Bagdad, troon met baldakijn; slavinnen zijn bezig met versieren in een groep bijeen – ze fluisteren, giechelen, een dikke eunuch met karwats)

Slavinnen: (door elkaar)

En toen, en toen?

Slavin:

) Nou toen,

Toen gaf ik hem een klap. *(gelach)*

Andere slavin:

En hij gaf jou een zoent!

(uitbundig gelach)

Eunuch:

Ah! bij de baard van de profeet,

Zowaar als ik Ben Ali heet,

Die luie meiden werken niet,

En als de groot-vizier dat ziet...!

Vooruit! aan 't werk, vervloekt gespuis!

Gemene dochters van een luis!

(hij slaat naar ze; zij ontwijken gilend)

Slavin: (tegen andere)

Die nare vette oliebol

Gunt ons ook nooit eens even lol.

Eunuch:

Wat smoes je daar? Versieren vlug!

Zo dadelijk kom ik weer terug

En is de zaal dan niet gereed,

Zowaar als ik Ben Ali heet,
Dan is dit hoog verjaardagsfeest
Je laatste levensdag geweest.
Dan sterf je in het kelderhol.

Slavin: (zacht)

Gemene vette oliebol.
(trompet achter de schermen)

Eunuch:

O jee, daar heb je het nu al;
Daar hoor ik het klaroengeschal.
De slingers om de troon – gauw, gauw!
Het kleedje zó – dáár die flambouw!
(allen zijn druk in de weer)
(jammerend)
O als de groot-vizier het ziet,
Dan leeft Ben Ali morgen niet.

Ceremoniemeester: (komt op met muzikanten)

De kalief komt, houdt u gereed.

Eunuch: (jammerend)

O bij de haard van de profeet!
(tegen onhandige slavin die op de troon staat)
Ga weg daar, sukkel!
(tegen andere)
hier dat kleed!

Ceremoniemeester: (tegen muzikanten)

Nu flink geblazen en niet vals,
En raak de trommel maar niet mals.
En als de kalief zit – meteen
Zijn jullie stiller dan een steen.

(Muzikanten beginnen te blazen en te trommelen. Kalief komt op, gevolgd door neger-slaven met waaiers, groot-vizier, 3 sterrenwiche-lars, 3 zoons, generaal, soldaten, vrouwen. Op een teken van de ceremoniemeester zwijgt de muziek)

Kalief:

Allah, groot en enig God,
Mohammed die uw gebod
Eens voor altijd heeft gegeven,
Danken wil ik voor het leven.
Wij gedenken deze dag,
Dat ik zestig jaar tevoren
In de stijve windsels lag,
Nietig wicht op aard geboren.

Groot-vizier:

Wij gedenken deze stonde
Allah's goedertierenheid,
Dat hij tot ons heeft gezonden
Onze kalief, wiens beleid,
Wijs, rechtvaardig, streng en zacht
Vred' en voorspoed heeft gebracht.

Ceremoniemeester:

Heer, vergun mij u te smeken
Om genade en een teken,
Dat ik Bagdad's woel'ge schare,
Aangelokt door blijde mare,
Binnenlaat om u te eren,
Welgemoed te jubileren.

Kalief:

Zo zij het, open dan de poort
En laat mijn volk naar binnen stromen.

Ceremoniemeester:

Het bevel is blij gehoord,
Schielijk wil ik hen doen komen.

(volk van Bagdad stroomt naar binnen)

Koopman: (knielt neer)

Ontvang, o zoon van de profeet
Uws nederigen dienaars gaven
Wie Allah vroom te dienen weet,
Dien schenkt Hij kind'ren die hem laven.
Gij zijt de vader van uw volk,
Uw kind'ren willen u gedenken,
Door mij, hun nederigste tolk,
U met deez' lafenis beschenken.
(reikt geschenk)

Kalief:

Heb dank, gij hebt mij diep geroerd,
Heb dank Gij Allah die hen voert.

Ceremoniemeester:

Nu is het tijd voor vreugdezang,
Stemt monter in, en weest niet bang.
Gij danseressen weest bereid
Te tonen uwe sierlijkheid.

(zang en dans)

Kalief:

Muziek en schouwspel voor het oog,
Het schoonste dat het hart bewoog,
Zij dringen diep in het gemoed
En roepen er een overvloed
Van dromen op en van gedachten,
Zoals de maan in zilv'ren nachten.

Gij wichelaars treedt nu nabij.

Ik zag een teken – duidt het mij.

Ik hield drie stenen in de hand:

Smaragd, topaas en diamant,

En elk van drieën, wonderschoon

Was waardig voor een vorstenkroon,

Maar midden in een zandwoestijn

Leken zij waardeloos te zijn.

Hun glans stilde de honger niet,

Hun aanblik was mij schier verdriet,

Want in de allerhoogste nood

Bleken zij nutteloos en dood.

1e Wichelaar:

Drie stenen, drie zonen.

2e Wichelaar:

Drie prinsen, drie kronen.

3e Wichelaar:

Diamant slechts zal tronen.

1e Wichelaar:

Wien Allah beschut,

2e Wichelaar:

Kan edel zijn zonder nut.

Wie zonder-nut-zijn verkiest,

Allah's gunst verliest.

3e Wichelaar:

Wie nimmer iets leert,

Wordt door de duivel geregeerd.

Groot-vizier:

Vergun, o vorst, dat ik de woorden
Van duistere wijsheid voor u spel.
Zend uw drie zoons naar verre oorden,
Want wie niet reist, is niet in tel.

Generaal:

Hoor, grote kalief, naar mijn raad.
Trek uw drie zoons het harnas aan.
Een dapper krijgsman en soldaat,
Die kan zijn man in 't leven staan.

Kalief:

Zonen, treedt naar voor gedrieën,
Ik vertel u mijn besluit.
Hurkend aan uws vaders knieën,
Hoor hoe ik het raadsel duid.
Elk een handwerk zult gij leren,
Want in bit'ren tegenspoed,
Mocht het kismet kwalijk keren,
Allah hem alleen behoedt,
Die zichzelf te helpen weet.
Kiest uw ambacht, spreekt vrij uit,
Maar onwrikbaar is 't besluit
Als het woord van de Profeet.

Jongste zoon:

Vader, mag ik goudsmid worden?
'k Wil het handwerk gaarne leren,
Gouden bekers, zilv'ren borden,
Schalen kunstig ciseleren.

Tweede zoon:

Het beroep van pottbakker
Kies ik voor het mijne uit,
Blijf ik ook een arme stakker,

Vrolijk ik mijn deuntje fluit,
Als mijn vingers kunnen kneden
In de willig zachte klei,
Geen metalen wil ik smeden,
Leem, dat is de stof voor mij!

Haroen:

Lieve vader, grote kalief,
Wijs is alles wat gij zegt.
'k Wil niet blijven als een dagdief,
Ondanks mijn geboorterecht.
Gaarne wil ik mij bekwamen
Tot een werkmán knap en goed,
Die zijn nijvere onderdanen
Helpen kan in tegenspoed.
Laat mij dan tapijten weven,
Kleurig, kunstig, simpel schoon,
Daarmee sla ik mij door 't leven,
Al ontgaat mij ook de troon.

Kalief:

Goed gesproken, mijn drie zonen,
Schoon geschenk gij mij bereidt,
Want gerust kan ik nu tronen,
Tot vervuld is lot en tijd.

Volk: (in koor)

Heil de kalief! heil zijn zonen!
Allah schenkt u lang te leven,
Welvaart aan uw volk te geven,
In gerustheid wijs te tronen.
Wijsheid en rechtvaardigheid
Zij het allen u deelachtig.
En een lange vredestijd
Make volk en vorst eendrachtig!

(gordijn)

TWEEDE TAFEREEL

(Markt te Bagdad. Rechts ziet men het huis van de koopman Hussein; links en middenachter kramen en winkeluitstallingen: koopman in wol, pottebakker, verkoper van amuletten, fruithandelaar enz. Hussein, koopman in sieraden, geheel links op de voorgrond – volk: slavinnen met manden, voorbijgangers, slenteraars, kopers. Midden op het toneel een blinde bedelaar – stemmengegons)

Bedelaar:

Bakschiz! Bakschiz!

(voorbijganger werpt geldstuk)

Dat God u lone!

Hij schenke u zoveel zonen

Als zandkorrels in de woestijn.

Koper: (tot Hussein)

Die keten daar van kornalijn?

Hussein:

Een prijs te laag, Heer, om te noemen,

Ik wil mijn eigen waar niet roemen,

Want daarvoor ben ik te bescheiden.

(zij handelen)

Bedelaar:

Bakschiz! bakschiz!

Koopman in amuletten met een grote puist op zijn neus:

Voor alle moslemim die lijden

Aan etterpuisten en gezwellen,

Aan boze builen op de neus,

Aan vleermuisoren die vervellen,

Aan ziekte of gebrek naar keus,
Aan Satanswratten, moedervlekken,
Aan slechtgeheelde pokkenplekken,
Hier is genezing voor je kwalen;
De krachten van mijn amulet
Bevrijden je van elke smet,
Zo niet, kom dan je geld terughalen!

Spotter:
Die puist daar op je eigen snavel,
Die mag er anders nog best wezen.

Koopman:
Jakhals, kom hier en hou je wafel,
Ik kan jou van je schurft genezen.

Volk:
Opzij! opzij! De waterdrager komt voorbij.

Bedelaar:
Bakschiz! Bakschiz!

Waterdrager: (met vat op zijn hoofd, struikelt over bedelaar)
Daar heb je bakschiz! ouwe uil!

Bedelaar: (jammerend)
Allah il Allah, ik ben nat,
Daar spoelt nu al mijn heilig vuil.

Waterdrager:
O scheitan, zwijg toch, blinde rat!
Jouw vuil kost niets, mijn water veel.

Bedelaar:
Jij stinkend jong van een kameel....!

Spotter:
Allah geeft het stof der wegen
Ook zo nu en dan wat regen.

Andere spotter:
Wil een dorre boom gaan bloeien,
Moet je hem bijtijds besproeien.

Bedelaar:
De duivel hale alle spotters,
de lachebekken en bedotters.

Ezel: (blijft voor bedelaar stilstaan)
I – han, I – han.

Drijver:
Vooruit gezell!

Spotter:
Het brave beest voelt zich niet wel.
En voor die vuile waterplas
Staat het stokstijf, verzet geen pas.

Andere spotter: (tegen drijver)
Je vindt hier, vriend, zo gauw geen brug,
Neem dus die ezel op je rug.

Ezel:
I – han!

Volk:
Hup grauwje! Duwent! trekken! slaan!

Drijver:
Ik ken mijn beest, laat mij begaan.

Volk:

Je moet hem kietlen bij zijn staart.
Je moet hem aaien op zijn snuit.
Je moet hem kloppen als een paard.
Toe drijver! sla erop! voorruit!

Drijver:

Dit goede dier, mijn beste vrienden,
Dat is mijn enige bediende.
Ik lees hem 's avonds sprookjes voor,
En zeg gebeden in zijn oor.
Hij is verknocht aan de Profeet
En kent de Koran op zijn hoef,
Geen spreuk erin, die hij niet weet.
Gij zult het zien, dat ik niet snoef.
(Luistert ezel iets in het oor)

Ezel:

I – han, I – han, I – han, I – han.
(knikt met kop)

Drijver: (legt aan het volk uit)

De spreuk van de gehoorzaamheid.
Hij was de tekst heel even kwijt,
Maar nu is alles voor elkaar.
Hola opzij! jij bedelaar!
(ezel loopt)

Volk:

De ezel loopt! Allah is groot!

Bedelaar: (onder de voet gelopen)

Allah il Allah, ik ben dood.

Haroen: (helpt bedelaar opstaan, brengt hem links, in de buurt van

Husseins kraam)
Kom goede oude, jammer niet,
Het is je noodlotsdag nog niet.
Ga mee terzijde, rust wat uit,
Hier is je geldnap, tel je buit.

Bedelaar:

Er is meer water in dan geld.
Geen geld als water – schrale tijd.
Heb dank mijn vriend – 't is gauw geteld,
God lone uw barmhartigheid.
(draagkoets met aanzienlijke dame, slaven)

Dame: (tegen slaaf)

Vraag aan die koopman om dat snoer
Met goudbeslag en parelmoer,
Dat hij terzijde heeft gelegd.
Toe, loop dan vlugger, luie knecht!

Slaaf: (tot Hussein)

Mijn meesteres laat u vragen....
Zij wil zo graag die ketting dragen.

Hussein:

Verklaar je nader, jonge vriend.

Dame: (ongeduldig)

O, o, wat word ik slecht bediend.
Waar blijft die jongen met dat snoer?

Slaaf:

Met goudbeslag en parelmoer
Die u terzijde hebt gelegd.

Hussein:

Ah, nu begrijp ik wat je zegt.

Die ketting is helaas verkocht;

Een koopman kan zo lang niet wachten,

Zij gaf geen handgeld en mij docht....

Dame:

Slaaf, moet ik hier soms overnachten?

Hussein:

Doch niet getreurd, ik heb een snoer,

Geheel gelijk, met parelmoer

En goud en stenen ingevat.

Geen keizer die niet zulk een schat

Zou wensen voor zijn liev'lingsvrouw.

Dame: (is naderbij gekomen)

Dat is het snoer, ik wil het, gauw!

Hussein: (met valse glimlach)

Het is niet dat, wat ik bewaarde;

Dit snoer is van veel hoger waarde.

Dame:

't Is mij gelijk – ik wil het toch.

Haroen:

Een ogenblik, hier is bedrog.

Husein:

Je liegt, schavuit!

Haroen:

Het snoer is vals.

Hussein:

Een snoer van hennep voor jouw hals!

Haroen:

Edele vrouwe, hoor mijn raad,

Bekreun u om die ketting niet,

Zij is vervalst zoals gij ziet,

En woede immer schuld verraaft.

Hussein:

Hij heeft de Scheitan in het lijf,

Demonen loeren uit zijn oog.

Dame:

Mijn draagsstoel! weg van dit gekijf.

En zorgte hij die mij bedroog,

Dat ik hem nimmermeer ontmoet.

Heb dank, gij jonkman – wees gegroet.

Hussein:

Daar gaat mijn klant – bemoeial, jij!

Volk:

Hussein heeft ruzie, kom! erbij!

Wat is er Hussein?

Hussein:

Satanshond!

Volk: (door elkaar)

Heeft hij gestolen? Houd je mond!

Laat hem toch spreken, leg het uit!

Hussein:

Die schelm, die nietsnut, die schavuit!

Hij steelt een klant door lasterpraat,

't Is roef bij dag, hier op de straat!

DERDE TAFEREEL

Spotter:

Een collega in het vak dus, man
En maak je daar zo'n drukte van?

Hussein:

Vreter van onrein varkensvlees!

Spotter:

Drink jij soms wijn – die maakt je hees.

Haroen:

Met schelden scheldt men schuld niet kwijt.
Bepleit je zaak voor het gerecht;
Ik wil herhalen t'allen tijd.
Wat ik zoëven heb gezegd.

Hussein:

En ik houd vol, het snoer is echt.
Doch, Heer Bemoeial wil misschien
Met eigen ogen de echtheid zien?
Ga dan maar even met mij mee,
'k Bewijs het in een tel of twee.
Ik toets het voor u in mijn huis.

Volk:

Ga er niet heen, het is niet pluist!

Haroen:

Wat! zou ik bang zijn voor die snaak?
Ga voor, ga voor, ik volg u al.
(beiden af)

Volk:

Het is niet pluist – ik vrees een val.
't Mag waar zijn – 't is niet onze zaak!

*(Bij het opengaan van het gordijn, zien we de markt – nu veel leger.
Het huis van Hussein rechts. Haroen struikelt naar binnen alsof hij
ergens vanaf is gevallen; hij blijft op de grond liggen)*

Hussein: *(klapt deur dicht en roept achter de schermen)*

Daar, kwaje rekel, lig je goed?

Daar zul je sterven, satanskind!

Haroen: *(komt na een poosje overeind)*

Ha schurk! als je dit niet boet!

Doch laat ik eerst eens rond mij zien,

En merken waar ik mij bevind.

Die lepe koopman heeft misschien

Ook in dit hol een deur of luik.

Dat ik zijn list niet door had – ja

'k Zit als een visje in de fuik.

Wat riep hij mij ook achterna?

Doet er niet toe, 'k zit in de val.

(lachend)

Ik zakte weg met vloer en al.

Die valserik staat mij naar 't leven,

Maar 'k zal hem heel wat moeite geven.

(kijkt overal rond)

Geen spleet of kier; de deur is dicht

Slechts door die opening komt licht.

Ik ben benieuwd wat hij nu doet....

(valt in somber gepeins)

Nee – kop op, Haroen, goede moed!

Hussein: (*komt op met groot mes*)
Ziezo, vriend, het was voorbeschikt,
Dat dit je stervensuur zou zijn,
De satan hield je ziel verstrikt,
Nu wacht je dood en hellepijn.

Haroen:
Afgezien van valse snoeren
Maak je dus ook valse vloeren;;
Naast een "eerlijk" juwelier
Ben je eerloos moordenaar.

Hussein:
Voor praaties ben je nu niet hier.

Haroen:
Voor zaken kwam ik, dat is waar.
Mijn ongelijk zou je bewijzen,
De toets van 't goud zou ik hier zien,
Maar dit is wel een vreemde wijze
Om gasten bij zich te ontbien.

Hussein:
Te redden ben je niet door spot,
Met praten rek je niet je lot.
Voordat vannacht de maan volgroeit
Jouw bloed in deze kelder vloeit.

Haroen:
't Vooruitzicht is benijdenswaard,
Toch weet ik, dat je het niet doet.
Ik wed dat je mijn leven spaart,
Want goud is beter dan mijn bloed.

Hussein:
Wat zeg je – goud? Ben je dan rijk?

Haroen:
'k Bezit het niet, het aardse slijk.

Hussein:
Dan sterf je nu!

Haroen:
Maar ik bezit
Een vaardigheid zo goed als goud.
In ons geval betekent dit,
Dat jij mij graag in leven houdt.

Hussein:
Je zoekt een uitvlucht, 't helpt je niet

Haroen:
Je zou in enkele weken rijk,
Schatrijk zijn, maar je wilt het niet;
Stoot dan maar toe, 't is mij gelijk.

Hussein:
Maar spreek dan toch, wat kan je dan?

Haroen:
Tapijten weven, beste man.

Hussein:
Tapijten?

Haroen:
Ja, die duizendmaal
Meer waard zijn dan het materiaal.
Wat strengen wol met kunst geweven,
Betoverend van kleurenpracht....
Maar jij neemt liever mij het leven,
Je geeft toch niet om geld?

Hussein:

Hoi! wacht!

En kan je hier die dingen maken,
Nu dadelijk?

Haroen:

In deze zaal?

Ik zie, je hebt verstand van zaken.
maar geef me eerst een stevig maal.

Hussein:

Begin maar eerst, dan zul je 't hebben.

Haroen:

Doch hier zijn enkel spinnewebben;
daar kan ik geen tapijt van knopen.

Hussein:

O Schetani! Wat moet ik dan kopen?

Haroen:

Gekleurde wol – en beste soort,
maar eerst een maaltijd!

Hussein:

Op mijn woord,

Die zul je krijgen (*terzijde*) Wat een vangst!

Je ziet, oneerlijk duurt het langst.

Ik pers hem zijn tapijten af,

En werken zal hij tot zijn graf.

(*gordijn*)

VIERDE TAFEREEL

(*Hetzelfde toneel als in het derde tafereel: enkele mensen op de markt,*

wolkoopman – Haroen alleen in kelder)

Haroen:

O vervelende verveling!

O dat knorren van mijn maag!

Wisselvallige verdeling

Van het Gist'ren en Vandaag.

Gistren nog in eer en aanzien,

Zucht ik nu in slavernij.

Maar wie weet of ik niet morgen

Elders ben, 't zij dood of vrij?

Hussein: (*is weer op de markt aangekomen*)

Gehuld in deze donk're mantel

De stem verdraaid, als vreemdeling.

Zal mij niemand licht herkennen.

Zo vermijd ik lastig vragen,

En nu snel de koop gedaan.

Koopman van amuletten:

Hola Heer! Hier moet je wezen.

Hussein:

Dank, ik heb u niet van node.

(*af*)

Koopman van amuletten:

Ik kan elke kwaal genezen;

Zo iets is je nooit geboden.

Talismannen, amuletten,

Spreuken om het kwaad te keren,
Tovermiddelen die beletten
Dat je vijand zich kan weren,
En abraxa's, zegelringen
Voor verliefde jongelingen.

Hussein:

Liefde brengt de mens maar last;
Om mijn vijand af te weren
Hoef ik heus geen spreuk te leren,
Hokus pokus daar niet past.
Bovendien ben ik tot heden
Nog gezond van lijf en leden.

Koopman van amuletten:

Wat niet is, dat kan nog komen,
En je lot is al bepaald.
Stormwind velt ook sterke bomen,
Ramp treft wie ontijdig praat.

Hussein:

Barst van bijgeloof, jij zwetser,
Smeer je rommel and'ren aan.
Honderd strenggen – van de beste.

Koopman van amuletten:

Mijn neus – het stinkt hier van de waan!

Wolkoopman:

Edele heer, om u te dienen
Naar in mijn vermogen leit,
'k Wil er zelf niet mee verdienen,
Wat ik bied is kwaliteit.

Hussein:

Noem de prijs en geen geleuter.
Daarmee kun je vrouwen paaien.
Wat je zegt gelooft geen kleuter.

Wolkoopman:

Nu, ik zal er niet om draaien,
Maar de prijs van honderd kluwen
Van mijn beste schapewol
't Is de zachtste, 'k heb ook ruwe
Kijk de draad is rond en vol,
Uwe edele moet bekennen,
Dat u nergens zoiets zag,
Dat dit echte kleuren bennen....

Hussein: (grijpt hem bij de keel)

Dat de droes je halen mag!
Slik je tong in, stop je keel
Steek je vingers op – hoeveel!

(Koopman steekt doodsbenauid zijn handen vele malen op)

Moet ik je een hand afkappen
Want je blijft maar aan het wijzen.
Duivel! wil je me begappen
Met je ongehoorde prijzen.

Wolkoopman: (stotterend)

Heer, ge maakt me van de wijs,
Ik noemde u de dubbele prijs
Bij vergissing – 'k kon niet spreken,
Want u kneep mijn keel zo dicht.
Hebt u nu de wol bekeken?
Zoiets vindt u toch niet licht!

Hussein:

Hier is 't geld en maak wat voort!

Wolkoopman:

't Is de allerbeste soort.

Hussein:

Stop die wol in deze zak.

Wolkoopman:

Heer, ik wil voor het gemak

Alles naar uw woning brengen.

Honderd van mijn zwaarste strengen

Kan een ezel amper torsen.

Hussein:

Sta mijn tijd niet te vermorsen;

Doe ineens wat ik je vraag.

Wolkoopman:

Zeker Heer, heel graag, heel graag.

(Hussein met zak wol af)

Zo, die bijterige nijdas

Heb ik bij de neus gehad

Met de halve prijs ie blij was,

Kocht ie in zijn zak een kat.

'k Heb de minste waar gegeven,

En die helft was veel te hoog:

O hoe schoon is het koopmansleven!

Blij dat ik die vent bedroog.

Haroen: (zingt)

Mag het lijf een kerker heten,

die het zielijke kwelt en dwingt

Treurig wie niet heeft gegeten,

Dubbel in de knel gezeten,

Hongerend zijn liedje zingt.

(Hussein komt binnen met zak en maaltijd)

Welkom, welkom, lieve gastheer,

Lang heb ik uw komst verbeid.

Van mijn maag heb ik geen last meer,

Zó uw aanblik mij verblijdt.

Hussein:

Verzadig je dan maar met kijken

Hier is de wol voor het tapijt.

Haroen:

Ik ben van u allang weer zat,

Wil mij dus het eten reiken,

Nooit heb ik zo'n trek gehad

(gaat eien)

Hmm! 'al wou je me vergeven

Met geniepig rattekruid,

Voor 't moment red je mijn leven.

Hussein:

Schiet toch opl' aan 't werk, schavuit!

Haroen: (doet alles heel langzaam)

Dat heeft gemaakt, laat nu de kleuren

Van ons toekomstig werk eens zien.

Ik moet de draden alle keuren

Voor ik mij van één bedien.

Hussein:

Door dat treiteren en zeuren

Speel je met je leven, hond.

Haroen:

Zeg mij liever dan te dreigen,

Waar je deze snertwol vond.

Hussein:

Snertwol! schelnt! ik zal je krijgen!

Haroen: *(spreidt de strengen uit, keurt de draden, schikt de kleuren bij elkaar)*

Draai toch niet zo om me heen.
(schikkend)

Rood en blauw, hier nog wat groen,
Een tikje geel daar, ja, niet kwaad.
Opzij man! Kijk toch waar je staat,
Hoe kan ik zo mijn werk nou doen?

Hussein: *(vriendelijker)*
Hé, hoeveel kan ik er voor vragen?

Haroen:
Dat donkerbruin leg ik hierbij.

Hussein:
Wel duizend, denk je?

Haroen:
Ga opzij!

Hussein:
En hoelang duurt het? hoeveel dagen?

Haroen:
Dat hangt van jou af, voor het knopen
Heb ik nog gereedschap nodig.

Hussein:
Wanneer kan ik het verkopen?

Haroen:
Vragen is nu overbodig
Haal gereedschap, timmerhout,
'k Moet een toestel samenflansen.
Voor de ochtend is het ganse
Kleed gereed – spreek dan van goud.

Hussein:
Ik gal' ik vlieg!

Haroen:
Die is verdwenen.
Nu een list snel uitgedacht
Hoe verschalk ik die gemene
Koopman Hussein – 'k heb het! wacht!
Kunstig zal ik tekens weven
Als een brief in het tapijt.
Zelf mag hij de boodschap geven,
Indirect hij mij bevrijdt
Hebzucht maakt hem dom en blind;
'k Zal hem naar mijn vader sturen,
Die 't geheimschrift leest gezwind;
Vrij ben ik! Hij zal 't bezuren!

(gordijn)

VIJFDE TAFEREEL

(Markt is nog leeg; troon van de kalief, bewaakt door twee wachters)

1e Wachter:

De prins is steeds nog niet gevonden.

2e Wachter:

En vreest men voor hem aan het hof?

1e Wachter:

Wie kan Allah's wil doorgronden,
Weten hoe het lot hem trof?

Heraut: (komt op met trommelaar)

Trommelslager, doe je best
Laat je roffels lustig galmen.

Trommelaar:

Ik wek vogels uit hun nest,
Dadels vallen van de palmen,
Leeuwen schrikken in de steppe,
Zelfs de stenen krijgen oren.
Dra zult gij het volk zien reppen
Om uw boodschap hier te horen.
(slaat roffels, het volk komt toesnellen)

Volk:

Hé Joessoef, hierheen, haast je wat!
Wat is er? onraad in de stad?
't Is oorlog! Brand!
Is er hier wat aan de hand?
Vooruit Abdoellah, wij erbij.

Hé niet zo dringen!

Ik stond op de eerste rij!

Luister, stilte! Houdt je mond! stilte!

Heraut:

Onze allergezegendste kalief die Allah behoeft tot in lengte van dagen, opdat hij regeren mag over alle ware Musulmannen die leven volgens de voorschriften van de Koran, welk boek de wil van de Allerhoogste en Machtigste verkondigt bij monde van zijn grootste profeet Mohammed, beveelt het ganse volk van Bagdad nasporing te doen naar zijn geliefde en oudste zoon, Haroen al Raschid, welke prins sedert een etmaal wordt vermist.

Volk:

Haroen, de wever, wordt vermist!

Wie weet ervan? Weet jij iets? Stilte!

Heraut:

Onze allergenadigste kalief zal heden op de markt van Bagdad audiëntie houden. Een grote beloning is uitgelooft voor alwie mededeling kan doen over het lot van Prins Haroen.

Volk:

Allah il Allah,

Uw naam is groot,

Uw wil is machtig,

Gij zijt de wet

Van leven en dood,

Door U was krachtig

Mohammed!

Heraut:

Terzij! de kalief, hoog en fier,

Houdt heden zijn audiëntie hier.

(Kalief komt op met gevolg, hij neemt plaats op de troon)

Kalief:

Getrouwen – gij mijn volk van Bagdad,

Een diepe zorg drukt mijn gemoed,

Ik die onbeperkte macht had,

Ontmoet ten laatst mijn tegenspoed.

Een felle onrust mij bewoog

Het ganse volk een vraag te stellen.

Zoek, vind de appel van mijn oog,

Of kom mij nieuws van hem vertellen.

Generaal:

Machtig kalief, mijn soldaten,

Waakzaam spiedend bij 't paleis,

Vingen dertien onverlaten,

Die op een verdachte wijs

Binnenglurden....

Groot-vizier:

Gij verwaten

Krijgsman, was soms één erbij

Die iets naders wist te zeggen?

Generaal:

'k Zal hen op de pijnbank leggen.

Groot-vizier:

Laat die lieden liever vrij.

(tot volk)

Is er niemand hier ter stede

Die de kroonprins heeft gezien,

Laat dan elk naar voren treden

Die de vorst iets heeft te bién,

't Zij verzoekschrift of een bede,

Zeldzaam koopwaar of geschenk.

Hussein: *(met tapijt)*

Gaarne volg ik op uw wenk.
Mchtig kalief, groot en rijk,
Gij rechtvaardigste der mensen,
Gij in moed een leeuw gelijk,
Allah hore naar uw wens.
Koopwaar bied ik enig schoon,
Kostbaar, kostelijk tapijt.

Kalief:

Bracht jij nieuws mij van mijn zoon,
Meer had jij mijn hart verblijd.

Hussein:

Maar dit werk, Heer, is een wonder.

Kalief:

Laat mij zien – het is bijzonder
Fraai en kunstig saamgeknoopt,
Laat mij het motief beschouwen....
(Bemerkt de tekens)
Ai, mijn hart schier overloopt;
Allah, 'k heb in u vertrouwen.
Noem de prijs.

Hussein:

't Is duizend stukken.

Kalief:

Zilver?

Hussein:

Neen, geen zilver, goud.

Kalief:

Deze koop zal je niet lukken.

Groot-vizier:

'k Vrees dat je je kleedje houdt.

Kalief:

Wil het mij nog eenmaal tonen,
Mij ontroerde het motief.
Allah mag de maker lonen,
Maar de prijs is mij niet lief.

Groot-vizier:

Koopman, pak dus maar je biezen;
Tracht een ander af te zetten.

Generaal:

Laat die schelm zijn kop verliezen:
Met bedriegers korte metten.
(Hussein vlucht snel weg)

Kalief:

Generaal, stuur een soldaat
Heimelijk die koopman na;
Laat hij merken huis en straat
Waar hij woont – nu dad'lijk, ga!

Generaal:

Heer, ik tij!

Kalief:

Mijn onderdanen,
Zegen volgt vaak zware zorgen.
Brengt het heden bittere tranen,
Vreugde brengt de dag van morgen.
Ziet! de zon stijgt aan de hemel.
Schaduwen zijn scherp en kort,
Reiziger stijgt van zijn kernel
Nu de hitte brandend wordt.

Gaat nu allen heen in vrede,
In uw harten zorg en hoop,
Morgen vindt gij mij hier weder
En het recht hebbe zijn loop!

(allen af)

*(Hussein sluipt over het lege toneel, ongemerkt volgt hem een soldaat.
Hussein gaat zijn huis binnen. De soldaat blijft staan en monstert de
omgeving)*

(Kelder van Hussein)

Hussein: *(werpt Haroen het tapijt naar het hoofd)*
Verraderlijke leugenaar!
Ten einde is nu mijn geduld
Rijk zou ik worden! rijk? nietwaar?

Haroen:
't Is allemaal je eigen schuld;
Je hebt natuurlijk overvraagd

Hussein:
Had hij er dan op afgedongen

Haroen:
Zoiets een edelmens mishaght.
Ik heb je wel gewaarschuwd, jongen.
Maar niet getreurd, ik heb gewerkt,
Nog schoner kleed heb ik gewrocht,
Als jij je hebzucht wat beperkt,
Dan wordt het morgen goed verkocht.

Hussein:
Hoe kan ik voor de kalief treden?
Met smaad heeft hij mij weggejaagd.

Haroen:
De kalief is verzot op kleden,
En als je hem vergeving vraagt
En dit tapijt hem schap'lijk biedt,
Zal hij je rijkelijk betalen.
Probeer het en bedrieg hem niet.

Hussein:
'k Heb weinig lust mij weer te tonen
Voor Groot-vizier en generalen,
Zij zullen spotten, schelden, honen.

Haroen:
Verdraag de spot, het gaat om geld.
Had je geluisterd naar mijn raad,
Dan was je nu al welgesteld.
Doe wat ik zeg, herstel het kwaad.

Hussein:
Nu goed, ik ga er morgen heen,
Maar mocht de kalief weer niet kopen,
Dan is het met jou afgelopen,
Want dan vermoord ik jou meteen.

Haroen:
Dat zag er bijna lelijk uit.
Mijn plan, zo listing voorbereid,
Hield rekening met een schavuit,
Niet met zoveel inhailigheid,
Toch heb ik nu niet meer te vrezen,
Ten tweede maal zal hij nu gaan.
Wanneer mijn boodschap is gelezen,
Breekt morgen de vergelding aan.

(gordijn)

(af)

ZESDE TAFEREEL

*(Bij het opengaan van het gordijn is de kalief al gezeten op zijn troon –
gevolg. vrouwen, volk enz.)*

Bedelaar:

Bij de baard van de Profeet,
Daarom werd ik blind geboren:
Allah mij een weldaad deed,
Want hij schonk mij scherpe oren.

Groot-vizier:

Zo spreek dan en wees onbevreesd
En breng ons op het goede spoor.

Bedelaar: (geheimzinnig)

De prins is op de markt geweest.

Generaal:

Mij dunkt, dat kwam wel vaker voor.

Groot-vizier:

Laat hem toch spreken.

Bedelaar:

Maar die keer,
Die ik bedoel, toen hielp hij mij.
Hij kreeg toen ruzie met een heer
Die Hussein heet – ik zat erbij.
Die schold hem uit en dreigde hem.
Het was Prins Haroen, 'k ken zijn stem.

Kalief:
Vriend, als het waar is wat je zegt
Dan heb jij op beloning recht.
Heraut, roep in het stadskwartier,
En breng die koopman Hussein hier.

(Heraut af)

(Inmiddels ziet men dat Haroen door soldaat uit kelder wordt bevrijd)

De draden weven door elkaar
Een vreemd tapijt is 's mensen lot
Een prins, een schurk, een bedelaar,
't Is één slechts in de hand van God.

Volk: *(achter de schermen)*

Hussein! Hussein! Hussein! Hussein!

(Volk komt op; Hussein valt op zijn knieën voor de kalief)

Hussein:
Vergeving, Heer! Vergiffenis!

Bedelaar:
Het is de man, dat is gewis.

Hussein:
Genadig Heer, wilt mij geloven,
Ik wilde u geenszins beroven.

Kalief:
Heet dat geen roof? – mijn grootste schat...

Hussein:
Ik vroeg te veel voor het tapijt....

Kalief:
Terwijl je reeds mijn alles had....

Hussein:
Gij scheldt mij deze schuld wel kwijt,
Wanneer ik u dit nieuwe kleed
Voor luttel gelds te koop aanbied.

Kalief:
Zo zeg mij, hoe de wever heet.

Hussein: *(verschrikt)*
Genadig Heer, dat weet ik niet.

Haroen: *(treedt van achter de troon naar voren)*
Haroen al Raschid, 's kaliefs zoon,
En erfgenaam van Bagdads troon,
Was ongewild uw diert' re gast.
Mijn naam had u te zeer verrast,
Daarom heb ik hem niet genoemd.

Hussein: *(krijgend)*
De Scheitan zijt ge – wees verdoemd!

Haroen:
Gij allen hier hebt nu gehoord:
Bedrog, verraad, poging tot moord,
Door heiligschennis nog verzward.

Generaal:
Die kerel is zijn koorde wel waard.

Hussein:
Genade Heer! genâ! genâ!

Volk:

Geen genade voor schurken en laffe bedriegers,
Allah is machtig, rechtvaardig en groot,
Aan verraders en moordenaars, schenners en liegers
Zendt hij zijn straf: onverbid'lijke doodi!

Kalief:

Luistert allen naar mijn woorden,
Schrijvers boekt het vreemd relaas
En vertelt in alle oorden
Dit verhaal van wijs en dwaas.
Wijze Prins en dwaze dief
Streden vinnig met elkaar,
Deez' had geld, die waarheid lief,
Hem herkent de bedelaar.
Door de boosheid overtoefd,
Zucht de Prins in slavernij,
Maar zijn hart is niet bedroefd
En zijn geest blijft klaar en vrij.
Met zijn handen kan hij weven,
Weeft een boodschap in 't tapijt,
Die de dwaas mij zelf komt geven,
Blind in zijn inheligheid.

Groot-vizier:

Rechtvaardig kalief, streng en wijs,
Die schurk die u de boodschap gaf,
Verdient tezamen met zijn straf
De door u uitgelooftde prijs.

Bedelaar:

De wijsheid van de Groot-vizier
Ontsteelt mij 't goud, vergalt mijn plezier.

Kalief:

Gij hebt gelijk, betaal hem vlug.
Dan hang hem op zijn borst en rug
Een houten bord, waarop geschreven
De misdaad die hij heeft bedreven,
Zijn goed'ren ik verbeurd verklaar,
Schenk al zijn geld de bedelaar.

Bedelaar:

O, dat de Groot-vizier beseft,
Hoezeer uw wijsheid de zijne overtreft.

Kalief:

Jaag dan de koopman door de straat,
Dat elk met hoon hem overlaadt.
En is hij eenmaal uit de poort,
Dan kere hij hier nimmer weer.
Gij allen hebt zijn straf gehoord,
Zo spreekt uw kalief en uw Heer.

Volk:

Wijs is de kalief, machtig en goed,
Allah verlicht hem, zijn zoon Hij behoedt.

(Hussein is met borden behangen)

Nu knappen wij snel nog dit zaakje op,
Vooruit maar met Hussein, vooruit in galop!

(Ze jagen Hussein met geschreeuw weg)

Kalief:

Laat mij nu mijn zoon omarmen
In het weerzien blij en teder.
Om mijn ouderdom te warmen
Schonk hem Allah aan mij weder.

Met het klimmen van de jaren
Werd regeren mij tot last.
Neem, o Haroen, mij de zware
Taak, die meer uw schoudera past.
Gij, mijn volk, schenk hem vertrouwen,
Gij, vizier, bescherm zijn jeugd.
Generaal, moog' op u bouwen
Haroen die mijn hart verheugt.

Haroen:

Mchtig kalief, Heer en Vader,
Onze vreugde is getemperd
Door de smart, omdat gij heengaat,
Maar ons hart is wel te moede,
Want gij schonkt ons diepe wijsheid
En vertrouwen in de toekomst.

Volk:

Haroen al Raschid!
Allah behoedt u,
Groot zal uw naam zijn,
Eeuwig uw roem!
Haroen al Raschid
U zullen eren
Volk' ren van 't Oosten,
Volk' ren van 't Westen,
Saam voor uw troon.
Haroen al Raschid
Zanger der dichters
zullen u prijzen,
Parel van Bagdad,
Stralende ster.
Haroen al Raschid!
Haroen al Raschid!

(gordijn)